

Bräddningar

Rapport: Rauli Lehtinen, styrelsemedlem

01.01.2021

Här diskuteras främst betydelsen av bräddningar av orenat avloppsvatten. Bräddningar skapar problem i samband med större avloppssystem med reningsverk, pumpstationer o.dyl. Enskilda avloppsarrangemang, infiltrationer och markbäddar, orsakar sällan miljö- och hälsorisker via bräddningar.

Processen

Bräddningar sker när avloppsvattnet släpps ut orenat till recipient direkt eller via dikessystemet. Orsak kan vara mänsklig faktor, teknisk fel eller överskridning av kapacitet, oftast som följd av långvarig nederbörd eller skyfall. Tekniska lösningar (främst självfall) och ekonomin (sparåtgärder) är orsak till att bräddningar är vanligt förekommande, rentav som rutinåtgärd. Strömavbrott samtidigt komplicerar saken. Klimatförändringen orsakar att problemen orsakad av bräddningar kommer i framtiden att öka med extrema väderfenomen, längre regnvädren och häftigare skyfall.

Konsekvenser

Bräddningar leder till övergödning och eutrofiering av recipient när orenat avloppsvatten innehåller mängder av fosfor och kväve. Andra risker för miljön och även hälsan orsakas av tungmetaller, läkemedelsrester, hormoner, olika giftiga ämnen, olja, plast- och annat skräp samt mikroplaster, vilka kan finnas i varierande mängder i orenat avloppsvatten.

Åtgärder

Ifall bräddningen sker med avsikt, kan vissa åtgärder vidtas direkt för att minimera miljöskador och hälsorisker. Ifall bräddningen sker automatiskt, bör det finnas fungerande alarmsystem och jourberedskap för att hantera situationen med bästa sättet. I dag installeras alarmsystem till de flesta avloppssystem. Jourberedskap är tyvärr mera sällan förekommande. Saneringen efter bräddningen borde ske, men blir inte av i tid och tillräcklig omfattning samt med relevanta åtgärder. För att inte behöva släppa avloppsvattnet direkt till recipient, kunde buffert-tank eller dammbassäng byggas. Avloppsvattnet lagras där tills det kan återföras till reningsystemet. Sil kunde installeras för att förhindra skräp-spridning, men då kan risk för stockning finnas. Flera tekniska lösningar kan utvecklas, tex för att inte behöva ha avloppsanläggningarna precis vid recipient eller dikessystem.

Lagstiftning

I förslaget till ny åländsk vattenlag hittar man inte ordet *bräddning*. I detaljmotiveringar nämns det en enda gång på sida 45. Däremot skriver man i lagtexten vid 89 § Säkerhetskrav: ... *risken för utsläpp av orenat avloppsvatten pga förlust av förmån eller tekniska fel*. Vidare stipuleras: *Landskapsregeringen kan i landskapsförordning besluta närmare om allmänna säkerhetskrav på avloppsanläggningar och om särskilda säkerhetskrav i vissa områden*. Dörren lämnas öppet på glänt för att lagstifta om bräddningar! Men man förstår av att den kommande vattenlagen innehåller en enorm mängd förhoppningar till reglering via landskapsförordningar, att sannolikheten att få regelverk gällande bräddningar är liten.

Sökningen på ordet *bräddningar* i Finlex, samling av finsk lagstiftning på nätet, ger inga träffar.

Svensk lagstiftning och bakgrundsarbeten för lagar, förordningar och direktiv är helt annorlunda så att bräddningarna nämns ofta och tas på allvar som betydande hot mot miljön. Sökning i svensk lagstiftning på nätet Lagen.nu ger väldigt många träffar:

- I slutbetänkandet om grundvattenskydd anses bräddningarna orsaka stora utsläppsproblem (SOU 1995:45)
- I förslag till lag om vattenförbund nämns likväl bräddningarna orsak till åtskilliga problem (Prop. 1975/76:15)
- Kravet ställs att utreda möjligheterna att helt undvika bräddning (MÖD 2011:5)
- Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd stipulerar avloppsanläggningar, undantaget infiltrationsanläggningar och markbäddar, tillståndspliktiga och följaktligen ge årligen miljörapport om bräddningar gällande antal, volym och plats.
- Bräddningarna ska regleras och minimeras ((MÖD 2009:49)
- Krav enligt huvudbetänkandet på Miljöbalken kräver utredning av att förhindra bräddning (SOU1993:27)
- VA-tekniken behöver utvecklas (SOU 1992:62)
- Enligt betänkande från Miljömålskommittén, ”Framtidens miljö – allas vår ansvar” ska kommunala avloppssystem förbättras i syftet att minska bräddningar av obehandlat avloppsvatten (SOU 2000:52)
- Saneringsplan på bräddningarnas skador ska göras tillsammans med tillsynsmyndighet ((MÖD 2003:13)
- Kommunala dricksvattenförsörjningen hotas av smittspridning och förorening vid bräddningar (Prop. 2017/18:163)
- Bräddningarna orsakar hälsorisker via virus- och parasitspridning samt övriga risker (SOU 2007:60) samt även spridning av mikroplaster (SOU 2020:3)

- Provtagning vid bräddningar krävs på antal indikatorer; COD Cr, BOD 7, P-tot,

N-tot, NH₄N, Hg, Cd, Pb, Cu, Zn, Cr och Ni under varje incident och så länge .breddningen varar (NFS 2016:6, 2b)

- Kommunala vattenförsörjningsplan torde redogöra effekter i samband med bräddningar genom provtagning på ammoniumkväve, oljehalt, aromater, fenol och sulfid (Prop. 2009/10:155 Svenska miljömål)
- Klimatförändringen nämns i samband med bräddningar (SOU 2007:60)
- Under Havsplaneringen – kunskap i djupet diskuterar man klimatförändringens påverkan på nederbörds mängderna och konstaterar att bräddningarna kommer att tillta (SOU 2011:56)
- Recipienter till dricksvatten hotas under skyfall av mikrobiell påverkan (SOU 2015:51)

Ovanstående är endast en liten plock gällande bräddningarna i svensk lagstiftning och förarbeten för lagar och bestämmelser.

Kraven

Föreningen Rädda Lumparn rf anser att lagstiftningen på Åland ska utvecklas så att riskerna för miljöbelastning och -skador samt hälsorisker förebyggs och minimeras vid bräddningar av orenat avloppsvatten. Att snabbt och effektivt stifta en landskapsförordning enligt 89 § när den nya Vattenlagen för Åland träder ikraft. Detta bör prioriteras.

Man ska beakta att:

- Obligatorisk anmälningsplikt till ÅMHM införs gällande bräddningar.
Plats, tidpunkt, varaktighet, volym/flöde och kännedom/halterna av relevanta gödningsindikatorer och kemiska ämnen ska anges.
- Behövliga provtagningar och -analyser görs efter myndighetsbeslut.
- Saneringsåtgärder vid behov vidtas i samråd med myndigheten.
- Bräddningen, eventuella analysresultat och saneringen delges allmänheten.
- Bräddningarna ska minimeras med lösningar på bästa tillgängliga tekniken.
Nybyggen och nyinstallationer prioriteras.
Befintliga anläggningar ges relevant övergångsperiod.
En riskanalys kan göras för att identifiera behovet respektive finansieringen.
- Det görs plan för hanteringen av avloppsvatten gällande miljö- och hälsoriskerna, vilket godkänns av myndigheten. Revideringen av plan görs regelbundet.
- Tillståndsförfarandet gäller samtliga avloppsarrangemang; reningsverk, pumpstationer, avloppsnätet mm.

- Samhället kan dela ut stöd, lånegarantier odyl gällande planering, installationer, skötsel och beredskap för avloppsarrangemang beaktande miljö och hälsa.

Källor

- *Finlex*, samling på nätet om finsk lagstiftning
- *Lagen.nu*, samling på nätet om svensk lagstiftning
- Förslag till ny Vattenlag för Åland (Utkast 19.03.2019) och parallelltexter med förslag om ändring av landskapslag om miljöskydd
- Enkät till kommunerna om pumpstationerna, projekt av Rädda Lumparn rf 2015
- Remissutlåtande av Ålands Producentförbund och Ålands Hushållningssällskap 24.04.2019, citat: *En anmärkningsvärd företeelse är att bräddande avloppsbrunnar som kommunerna inte vill göra något åt.*